

Jag (A Strandh) tar inget ansvar för faktas korrekthet i denna resesummering, trots att jag ansträngt mig. Det är rakt av från mitt anteckningsblock. Vissa saker har jag lagt till som jämförelsematerial enbart för att vidga perspektivet lite. För den som i slutet av texten har skärpan i behåll finns det där en liten överraskning. Mycket nöje!

Smålands Skogsvårdsförbunds exkursion 2007

-Trolleholms gods/Ekebo förädlingsstation/Skjoldenäsholms gods

2a oktober reste en busslast hoppfulla skogsentusiaster söderöver till Trolleholm. Förvaltaren Esben Möller Madsen visade oss runt på ett antal exkursionspunkter.

Trolleholms gods som ägs av släkten Trolle Bonde är 5 000 ha stort. 50 % av arealen är jordbruk varav hälften är utarrenderat. 2500 ha är skogsmark där tillväxten i genomsnitt är 10 m³sk/ha. Av tillväxten på 25 000 m³ avverkas ett normalår ca 10 000 m³. På fastigheten har de senaste 20 åren inte en enda vanlig gran planterats. Esben har satsat hårt på granalternativen och resonerar att när plantorna vuxit upp har industrin anpassat sig till marknadsutbudet.

Huvudbyggnaden på Trolleholms gods är enormt pampig och har kostat många förmögenheter bara att underhålla. Skogsbruket på fastigheten har inget avkastningskrav på sig.

I Skåne var stormen 1999 mycket värre än Gudrun. För att undvika stormarnas förödande framfart rekommenderar Esben 2 att satsa mer på lövträd. Idag är 60 % av Trolleholm barrskog, målet är 60 % lövskog. Vidare berättade Esben att om hela arealen vore grusig morän skulle han ha satt douglasgran (*Pseudotsuga mensiezii*) på alla hyggen.

Trolleholms gods

Foto: A. Strandh

Exkursionspunkt 1. Planterad kustgran (*Abies grandis*). Tvärs över vägen, till höger om bussens parkerade läge, växte vanlig gran (*Picea abies*) på en ordinär G32-G34. Kustgranarna på bussens vänstra sida såg inte särdeles imponerande ut förrän vi fick veta att de planterades så sent som 1959. Då sattes 3 500 st och idag hade antalet reducerats till låga 404 st/ha. Trots det var det inte många solstrålar som nådde ner till den helt kala marken. Stående volym idag är drygt 1 200 m³sk/ha. Det innebär att medelstammen är närmare 3 kubik än 2,5. Imponerande. Den löpande tillväxten de senaste 12 åren har varit strax över 50 m³sk/ha. Smått fantastiska siffror som får var skogsman att tänka på de brasilianska eukalyptusplanteringarna. Där är snittproduktionen omkring 50 m³. Kustgranen får här givetvis låg densitet pga de breda årsringarna men det kompenseras väl av den extrema tillväxten. Andra fördelar med kustgran som framkom är dess kolossala vitalitet samt

förmågan att stå emot vind. Vanlig gran välter medan kustgran knäcks (frågan är vilket som är bäst ur skogsägarperspektivet...)

När man ska slå till och plantera kustgran i områden med relativt låga viltstammar rekommenderar Esben en yta av någorlunda storlek där man inte satsar på hägn. Ska man sätta mer än 0,5 ha är det anmälningsskyldigt till skogsstyrelsen. Då kläckte någon att om man har över 0,5 ha stor yta kan man skylla på en dålig tumstock.

Esben, i mitten, framför de snabbväxande kustgranarna

Inne bland kustgranarna berättade Esben om en liten undersökning han gjort på granskogens stormhärdighet på Trolleholm.

Den tenderar att blåsa ner innan den är mogen och med den egenhändigt framtagna riskkurvan påvisade han vilket högriskprojekt det är med vanlig gran i Skåne. Vid 30 års ålder är chansen att granen står upp drygt 80 %. Redan vid 50 års ålder har den sjunkit strax under 50 %. Chansen tendera troligen att sjunka om stormfrekvensen ökar vilket vi i vårt tidevarv tror.

Exkursionspunkt 2. Denna kustgranskog planterad 1969 har systematiskt höggallrats. Instruktionen till skördarföraren har varit enkel: ta bara de största träden. Minimum mellan avverkade stammar är 6 meter. Gallringar har skett -90, -92, -94, -96, -99, -02, -04. Medelstammen i gallringsuttaget var sista gången strax över 1m³fub. En slutsats om kustgrans tillväxt är att den har en kolossal reaktionsförmåga på friställning.

Maltesholms gods, på Linderödsåsen, har extremt stora viltstammar och planterar bara sitkagran (*Picea sitchensis*). På Trolleholm finns ingen sitka planterad trots att den i regel ger 20 % mer än vanlig gran. Rötbeständigheten är enligt Esben ”samma skit som gran”. Sitkagran har stor naturlig diameterspridning så Esben funderar om inte gallringsfritt skogsbruk skulle passa. Sitkagranens massaved går som vanlig granmassaved.

Exkursionspunkt 3. Här var det monokultur av tre olika trädslag; gran douglas och japansk lärk. Respektive trädslag var skött ungefär som det borde och dagens (2001) resultat var följande.

	Ålder	Volym	St/ha	Gns tillv.	Löp.till.	Diam.
Jap lärk	53	354	150	14,9	14,0	46,7
Rödgran	54	491	466	14,0	13,8	32,8
Douglas	51	607	316	19,6	30,4	42,9
Kustgran	47	1020	404	28,9	50,6	46,3

Kustgranen är den som växte på exkursionspunkt 1. Den mättes senast 2005.

Douglasgranen kommer att här ge mest pengar/ha. Två år efter plantering varnar Esben för att douglasplantorna kommer att se halvdöda ut trots att de inte är det. I det här douglasbeståndet

har träden stamkvistats av rent kosmetiska skäl. Virket säljs sedan som 11 meter långa block med toppdiametern 25-30 cm till Japan för 600 kr m³. Det är som Esben säger – hela marknaden är global.

Här uppstod mycket diskussion om plantmaterialets härkomst, japansk lärks lämplighet när den har mycket svag motståndskraft mot lärkkräfta och stormeffekter

Annat intressant som Esben berättade på denna punkt var att douglas är lite motståndskraftigare mot honungsskivling än gran. I Skåne kan björken inte konkurrera med något annat trädslag trots att det de sista åren tagits fram provenienser som är både raka och har hygglig tillväxt. Bokpriserna har varit dåliga sedan -99.

Rune Ahlander tar till orda framför de japanska lärkarna

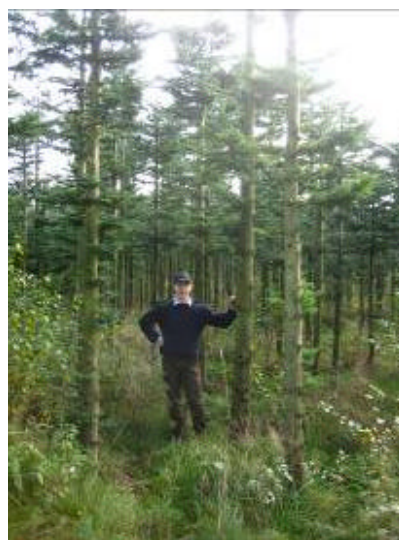
Ek planteras inte på Trolleholm. Den sås på gammal åkermark för att sedan röjas och gallras hårt. Omloppstiden hålls ner till 100 år. På skogsmark blir ekplantor bara buffé åt skogssorken. Asken dör just nu i alla bestånd pga svampsjukdomen askskottsjukan. På fuktigare marker klarar den sig aningen bättre. Danska pinnar var ett nytt sortiment som Esben berättade att han sålt en del gran som. Det är helt enkelt en 2,5 meter lång granpinne som är ca 3 cm i topp och knappt 10 cm i rotändan. Priset som Esben lyckats få var 15 kr st. Det används som staket i danska trädgårdar. Ska man plantera till detta lukrativa sortiment går det åt 80 000 – 90 000 plantor/ha.

Esben använder sig mycket av Södra men han måsta använd blåslampan på dem ideligen.

Exkursionspunkt 4. Fältlunch, utsökt köttsoppa, inmundigades bredvid ett bestånd av pyntegrönt (*Abies nobilis*) kallad kaskadgran på ren svenska. Den kommer ursprungligen från höjdlägen i delstaterna Washington och Oregon i nordvästra USA.

Kaskadgranens ris är den värdefulla delen. Det är mjukt och plastlik och barrar aldrig. Inte ens en flera år gammal krans barrar nämnvärt. Varje hektar ger i regel 3-4 ton klippt ris per år. Normalt sett tar svenska odlare in balter och polacker som klippningsexperter. Riset säljs för 10-20 kr per kg, nettot till odlaren blir omkring 5 kr per kg. Beståndet där vi åt lunch, se bild, var 12 år gammalt och klippt sedan 4 år.

Enligt kalkylen klipper man ris i 20 år och vid en beståndsålder på 50 år avverkas granarna.

Författaren bland de 12 åriga klippta kaskadgranarna

Exkursionspunkt 5. Planterad poppel av klon OP42.

För att se detta enormt snabbväxande poppelbestånd fick vi åka bort till Knutstorps gård som ägs av Henrik Wachtmeister. 9,5 ha poppel (1/0) planterades 1991 på en dålig!?! Skånsk åker. Efter bara 12 somrar, 2001, gallrades 50 % av stammarna bort genom att varannan rad avverkades. Det gav 56,8 m³fub som såldes för 222 kr/m³. Netto 7 511 kr/ha. Hösten 2006, efter 17 somrar, gjordes andra gallringen. I denna selektiva gallring togs 57,7 m³fub ut. Dessa såldes för 285 kr/m³ och drivningskostanden var 91 kr. Netto: 11 194 kr/ha. Genomsnittliga tillväxten var de första 12 åren 9,5 m³sk/ha. Idag gissar jag att den löpande tillväxten ligger kring 40 m³fub/ha och år. Dessa siffror kan dribbla bort vem som helst men om man beskriver det kvarvarande beståndet som snart slutavverkningsmoget ökar nog respekten för hybridpoppel på skånsk åker. Dessa popplar är av klon OP42 (Oxford Paper Company år 1942) som togs fram redan 1942. De är känsliga för vårfrost men är som synes snabbväxande.

17-årig hybridpoppel Foto A. Strandh

En slutsats är att Esben Möller Madsen går sin egen väg och med omsorg och kunskap väljer trädslag som ger rejält med klöver i kassan. Industrin anpassar sig, eller?

Under den fortsatta bussfärden framkom följande. Esben har skottpengar på älg. Det utgår 10 000 kr för varje fälld skogsförstörare.

Även garvade skogsmän lät sig imponeras av hybridpoppelns bladstorlek Foto: A. Strandh

Ekebo -inomhus

Forskningsstationschef Bo Karlsson hälsade oss välkommen till Skogforsks sydligast anläggning i Sverige. Bo drog direkt igång den fullmatade presentationen av skogsforsk och verksamheten på Ekebo. Det bar sig inte bättre än att vissa individer somnade.

Skogforsk har på sina tre verksamhetsorter, Sävar (Umeå), Uppsala och Ekebo ca 100 anställda. Omsättningen är 50 miljoner varav 50 kommer från olika ramavtal. Resten delas lika mellan staten och branschföretag. Bo var noga med att betona att trots att branschen till stor del betalar för specifik forskning styr de inte över resultaten bara över vilken inriktning forskningen ska ha.

Verksamheten i Ekebo har sin start i att Herman Nilsson och Nils Sylvén 1935 hittade en asp med mycket stora blad på ön i Ringsjön. Redan 1937 hade de klonat fram plantor som de sålde för den nätta summan 10 kr/st.

På Ekebo sysslar forskarna med tillämpad forskning och utveckling. Intressenter är alla större skogsföretag. Alla som säljer virke i Sverige bidrar med 60 öre per m³ såld volym.

Det utseende som alla träd får kallar vi fenotyp. Det är ett samlat resultat av både genotypen (genanlaget) och miljön. Vad som styr vilken egenskap mest har det forskats mycket på.

Den förädling som skogsbruket sysslar med är egentligen bara ett urval av de bästa individerna. Men om vi går tillbaka till starten så skedde det ett urval av plusträd på 40 talet. Belästa människor valde i skogarna ut extra växtliga individer med aningen bättre egenskapen än övriga träd. Frön från dessa träd drogs upp till fröproducerande träd som planterades i fröplantager. Frön från dessa fröplantager som vi fick fram på 60-talet kallar vi den första fröförädlingsgenerationen. De gav uppåt tio procent bättre tillväxt än den lokala proveniensen. Idag talar vi om den 3:e generationens skogsodlingsmaterial. Det ger på tallsidan ca 20 % högre tillväxt och på gran 26-27 %. Bara det anser Bo av ekonomiska skäl vara nog att plantera i stället för naturlig förnyring.

Vidare berättade Bo om många finurliga sätt att öka den skogliga produktionen utifrån det material vi har att tillgå idag. Särplockning är ett sätt att med urvalskriterier sortera fram det lämpligaste frömaterialet. Att bulkföra sticklingar är ett sätt att klonas den bästa trädindivid. Vid somatisk embryogenes plockas helt enkelt embryot (befruktat) ut och matas så en snabb tillväxt sker. Därefter ges andra hormoner så att cellerna differentierar sig. Med somatisk embryogenes kan man ta fram tusentals plantor ut ett frö.

Som vid all förökning går vissa saker snett. Proveniensen abieshus (eller liknade stavning) ger så mycket som 30 % sprötkvist.

Bo tyckte inte vi skulle begränsa vår framtida skogsodling till enbart tall och gran. Därför nämnde han följande arter:

Kryptomeria	Rödek	Sitkagran
Douglas	Tysklönn	
	Manchurisk valnöt	Robinia
Hybridlärk	Kustgran	Mammuträd
	Poppel	Rysk lärk

Respektive har sina för- och nackdelar. Det är upp till var och en att ta risken/chansen. Bo försökte förmedla medvetenheten om att klimatzonen är ytters styrande.

Annars trodde Bo mest på hybridlärken som är en korsning mellan japansk lärk och europeisk lärk. Beroende på vilken proveniens man korsar blir det lite olika egenskaper. Den japanska lärken bidrar med den viktiga egenskapen resistens mot lärkträdskräftan. Hybridlärken har samma medelproduktion som granen med hinner med två omloppstider då granen gör en. Ett problem med hybridlärken är att mammorna och papporna i fröplantagen inte blommar samtidigt. Det resulterar i att 11-90 % av avkomman är hybrider med bara modern som föräldern med bättre genupsättning. Det varierar mycket mellan olika år beroende på vilka datum som honan respektive hannen blommar. Generellt blir hybridlärken krokig i Skåne. Det har tagits fram flera provenienser hybridlärk. Maglehem växer aningen fortare och krokigare medan Holbeck växer sig aningen rakare.

Nummer två på Bosses lista var Sitkagran och Poppel. Sitkagran ersätter lämpligen gran i Sydvästsverige och ger 10-30 % mer än granen. Poppel finns i olika arter. Hybridpoppel är det som använts mest i skogsodling.

Kustgranen har sin enorma tillväxt som största fördel.

Jordbruksomställningen 90 gick inte så lysande med tanke på skogsodlingsresultatet. Det hela handlade om fel provenienser och mindre bra markberedning tillsammans med dålig sorkbehandling.

Poppel har mycket stor variation i odlingmaterialet. Mer tester behövs. Fördelen är att den har ett kort rotation och billig förnyring. Hybridasp och hybridpoppel producerar vitt olika mycket beroende på förutsättningarna. Rotröta har olika framgång i olika kloner.

Vi kan alla minska riskerna i skogen genom:

1. Använda vältestade generalister.
2. Ha korta omloppstider.

Efter denna matade föreläsning inomhus fick vi äntligen gå ut och titta och klämma på de verkliga plantorna inom försöksområdet. Där gick vi en runda med ett antal anhalter:

- Utomhus

1. Planterad hybridasp där en parcell drabbats av hypoxylom. Det var en tydlig diameter- och raketsskillnad mellan de olika provenienserna. Det förstärkte bara följande: Det gäller att vara påläst innan man slår sig på något nytt.
2. Lärkymp som ska bli fröplantagetråd.
3. Här stannade vi framför tre olika grankloner. Variationen syntes med blotta ögat. Ena klonen hade större diameterspridning. En annan hade klart spetsigare grenvinkel.
4. Granplantor i långa rader. Här hade många plantor små extra toppskott. Detta ungdomsfenomen kallas proleptisk kvast och ger ingen extra årsring utan bara lite mer höstved. Det påverkar sällan kvaliteten.

Bo Karlsson i ett hav av granplantor

Foto Rune Ahlander

5. Dessa 20 st björkar i riktigt stora krukor (200 liter) utgör hela Ekebo 4. Årligen skördas ca 7 kg frön vilket räcker till 7 miljoner plantor. Som jämförelse kan nämnas att det går åt 1,5 miljoner björkplantor i södra Sverige varje år.

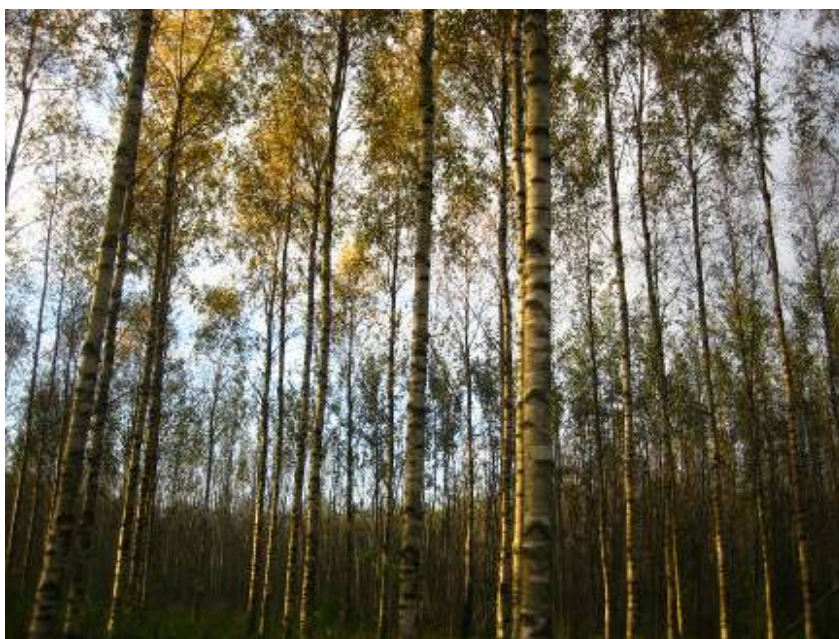

*Dessa stackars björkar förser hela Sveriges behov av björkfrö.
Foto Rune Ahlander*

6. Här fick vi se 26-åriga granar av tre olika korsningar från de bästa granplantorna vi har. Plantskolefenotyp och fältfenotyp skiljer sig åt, annars vore det lätt med förädlingsverksamhet. Frosthärdigheten skiljer sig åt. Blå snitsel visar medelklonen. Gulorange snitsel visar en dålig klon där majoriteten av stammarna var skadade. Gul snitsel visar det allra bästa. De gulmarkerade granarna växer 50 % bättre än de gulorangea. Det bevisar att det är mycket svårt att hitta helt rätt. Även mellan mycket bra kloner skiljer det ansenligt mycket.

Nu tog vi bussen till exkursionspunkt Jordkull 3a och 3b.

Där visade Bo oss en 17 år gammal försöksplantering av björk. Syftet var att jämföra olika provenienser. Alla plantorna i försöken var mikroförökade och det specifika resultatet av det är att alla vårtbjörkarna har glasbjörksbark. Alla parcellerna planterades med 2 500 plantor/ha. Efter förstagallringen var det 1 600 st och andragallringen reducerade antalet till 800. Vi alla kunde se att det var tydliga skillnader mellan de olika provenienser. Första parcellen vi passerade var av lettiska plusträd. Nr två var av Holländskt plusträd. De hade högt upphissade kronor. Tredje parcellen bestod av nordlig proveniens som sydförflyttats. Det björkarna hade tappat alla blad. Det hade inte de tyska plusträden i parcell fyra gjort. De hade en stor del av bladen kvar. Den sista parcellen vi

Mikroförökade vårtbjörkar av tyskt ursprung Foto: A Strandh

passerade genom var bevuxen med björkar med ursprung från plusträd från Örebro län (t-län). Dessa var de grövsta björkarna av alla. Medelproduktionen hade nästa kommit upp i 13 m³sk. Mycket högre går tydligen inte komma med björk.

Dagens sista exkursionspunkt Jordkull 3d tävlar om att vara den klart häftigaste. Det handlar om hybridasp. 1992 anlades ytan efter 2 besprutningar med roundup. Det ska man alltid göra. Hybridasparna växte instabilt och inte tillfredsställande så de kapades ner vintern 00/01. Det beståndet som sedan sprutade upp var det som vi äntrade in i och nästan studsade tillbaka ut ur. Stamantalet var enormt. Redan första sommaren hade rotskotten vuxit uppåt 2 meter. Efter andra sommaren var de 8-åriga hybridaspotskott. Ca 30 000 per ha. Foto A. Strandh 3,5 meter höga. Nu var de nästan 8 meter höga i snitt.

Idag är syftet med försöket att jämföra olika röjningsmetoder.

1. Oröjt
2. Stråkröjning
3. Korsröjning

Det oröjda beståndet ligger på omkring 30 000 stammar/ha. Dessa träd var givetvis lite klenare än de på den stråkröjda ytan. Ännu några millimeter grövre var träden på den korsröjda ytan. De största träden på alla ytorna var fortfarande högst jämförbara. Det fanns mycket att orda om angående både hybridasp och olika röjningsmetoder. Men vi var tvungna att fara vidare. Det blev bussfärd till färjan Helsingborg- Helsingör, en snabb vattentransport till Danmark och busstransport i mörker till det anrika godset Skjoldenæsholm placerat mitt på Sjælland. Under denna dagens sista busstur passade Rune Ahlander på att lära oss lite om Danskt skogsbruk så vi skulle slippa pinsamma frågor om grundläggande saker på morgondagens exkursionspunkter.

	Sverige	Finland	Norge	Danmark
Landareal, milj. ha	41,2	30,5	30,7	4,2
Skogsareal, milj. ha	21,2	20,7	6,6	0,4
Andelen privatägd skogsmark, %	51	63	78	45
Virkesförråd, milj. m ³ sk	2566	1867	671	54
Andel barr, %	85	82	79	58
Nettotillväxt, milj. m ³ sk	85	72	22	3
Avverkning, milj. m ³ sk	61,4	49,2	7,0	0,8
Timmerandel i avv.	56	50	56	58
Sågverksproduktion, milj. m ³ sv	16,8	13,7	2,2	0,25
Massaproduktion, milj. ton	11,7	11,9	2,4	
Barrmv.pris, fritt ind. (US\$/m ³ fub)	47	49	48	44
Grantimmerpris, ” ”	73	81	69	65

Skogsmarkspriser, k kr/ha	26	15	18	84
---------------------------	----	----	----	----

Detta är siffror som Danske Bank har sammanställt från diverse källor. Siffrorna är inte pinfärska men ger en tydlig vink om sanningen. T.ex. kostar skogsmark nu 100 000 kr/ha i södra Sverige. Det är omöjligt för svenskar att köpa skog i Danmark.

Vidare berättade Rune om Danska skogens organisation. Överst i hierarkin ligger Miljö och energiministeriet. Därunder är Skog- och naturstyrelsen inrättad. Den arbetar mest mot allmänheten. Där sitter ca 1 000 människor. Dessutom ingår 19 stadsskogsdistrikt om totalt 186 000 ha. Stadsskogsdistrikten kan man närmast jämföra med Skogsstyrelsen och Sveaskog. 1995 upprättades stadsbrukarmål för stadsskogen. Det ger alla möjlighet att tycka till om stadsskogens skötsel.

I Danmark finns det två större organisationer för skogsägare att organisera sig i. Dansk skovforening som är en intresseförening. Hedesällskapet är ett privat bolag.

Danmark fick en ny skogslag 1996. Huvudsyftet är med den är att bevara och värna Dansk skog. Nyckelteser är också att öka skogsarealen och ha en flersidig skogsdrift.

Danskarna har ett bidragssystem som syftar till att öka skogsarealen. Det kan utgå ersättning för;

- Plantering
- Inventering av nyckelbiotoper
- Rådgivning
- Avsättning av naturskog.

Ambitionen är att Danmark ska skydda 10 % av skogsarealen.

Väl framme vid Skjoldenæsholm blev vi snabbt och elegant serverade den godaste förrättssoppan denna sida millennieskiftet. Huvudrätten var en utsökt vitfisk av okänd sort och efterrätten slank ner av bara farten. Trots ältande av skogsrelaterad information pratades det mycket skog under middagen. Det är ju trots allt den givna länken mellan oss i Smålands skogsvårdsförbund.

Denna kväll torde alla ha somnat in tämligen fullmatade med nya intryck. Undertecknad gjorde det i alla fall.

3:e oktober började med en brakfrukost där många val gjorde att alla kunde äta sig mätta oavsett kräsenhetsgrad. Denna perfekta höstdag bestod till majoriteten av information på danska därför måste undertecknad reservera sig för eventuella feluppfattade och missstolkade saker.

På morgonen möttes vi upp av VD Nils Bjerg och den dagliga driftledaren Poul Norup. Inledningsvis berättade de om Skjoldenæsholm. Det är ett gods med flera ben att stå på.

- Skog drygt 1 050 ha + natura 2000-områden (200 ha) + 250 ha övrigt
- Jordbruk, bortarrenderat
- Golfklubb med 18+9 hål, 150 ha
- Hotell med 38 rum
- Värmeverk som försörjer hotellet. Förbrukar 3000 m³ flis

Ägare är någon form av pensionsplacerare.

Skogsmarken kostar här omkring 150-200 tusen per ha. Jakten arrenderar de ut för 700 kr/ha och år. Då ska man veta att det saknas älg, hjort och vildsvin på markerna. År 2006 sköts 200 rådjur på Skjoldenæsholm.

Till dansk skovforening har ca 50 % av de privata skogsägarna anslutit sig. Foreningen sysslar precis som Södra med näringspolitisk bevakning, skatter och natur.

Danskt skogsbruk avverkar 2 miljoner m³ fub/år och industrin förbrukar 8 per år. Danmark saknar massaindustri. De har bara en mängd små sågverk plus en del portabla sågar.

Nederbörden i området ligger mellan 700-750 mm/år. Det är i runda slängar som i Växjö.

Sammanfattat är de senaste decenniernas skogshistorik följande; Okt 1967 blåste en storm ner mycket skog. Då var lövpriserna låga men barrpriserna höga tack vare en byggboom. Då skrev Bo Larsén att man skulle arbeta med naturen, inte mot den. Denne Lars var en stor man som jobbade bl.a. i Tyskland. 80/81 ökade oljan i pris – vedeldningen ökade vilket gjorde att var man köpte sig en traktor och motorsåg. En ny storm drog in 81. Granens framtid blev mycket osäker så lövintresset exploderade.

Danska Stadskogsdistrikten har själva antagit egna restriktioner mot t.ex. kalhyggen. Privatskogsbruket arbetar lite friare.

Danmark kan sägas köra med frimärkesskogsbruk. Skogsavdelningarna är i regel under 1 ha stora. Det blir givetvis större administrativ kostnad men det blir en trevligare miljö för besökare. Idegranen är den enda art som klassas som inhemsk.

Exkursionspunkt 1 var vid ett 70-årigt cypressbestånd. Just på dessa cypresser hade de inte klippt pyntegrönt men på årsbasis levererar Skjoldenæsholm 60 ton ris. Dessa cypresser skulle växa till fint timmer som ett mobilt sågverk skulle komma och såga. Virket är hållbart men mjukt. Kärnan är giftig. Vad betalning är för just cypress framgick inte. Här framkom också att vår svenska gran, rödgran, behöver frost på vintern medan de amerikanska gransorterna klarar sig utan det.

Poul Norup, daglig driftledare, och VD Nils Bjerg

Foto: Anders Strandh

Exkursionspunkt 2 var tvärs över vägen i ett 70-årigt bestånd av nordmannagran. Det andra namnet på arten är kungsgran, vilken normalt blir julgran över hela Europa. Men vi får inte missa att den även har en rejäl tillväxt. De bästa provenienserna av nordmannagran växer i

och kring Kaukasus. De har knoppsprickningen sent i maj. Men på Skjoldenæsholm finns det frostrisk även in i juni.

I denna skogsdunge diskuterades det virkespriser. Normannagranen ger 320 Dkr/m³ fpb (emballagevirke) mot den normala granens 400 Dkr.

På Skjoldenæsholm står idag 200 m³sk/ha. Det var 160 för drygt 10 år sedan. Som jämförelse var virkesförrådet ca 140 i Småland efter Gudrun.

Danmark exporterar 8 miljoner julgranar till övriga Europa varje år. Sista åren har odlad areal sjunkit pga. lägre priser. Över tiden har det varierat mycket. Nu i efterhand har vi kunnat läsa i fackpressen hur julgranspriserna har stuckit iväg pga. lågt utbud. I Danmark får max 10 % av fastigheten bestå av julgransodling. Danskarna är mycket restriktiva med grundvatten. Det har mycket med det höga trycket från besprutning och gödsling att göra. Gammal nordmannagran får lätt barrlus men unga granar för julgransändamål besprutas en gång per år.

Danskarna vill ha mer skog där människorna befinner sig. Just där är oftast åkermark som stigit till 200 000 kr/per ha. Tyvärr ligger Danmarks bästa åker på Sjælland och där bor också de flesta människorna. Alternativet är att städerna köper marken och planterar träd.

Privatpersoner får engångsbidrag för skogsplantering plus en årlig ersättning några år efter åtgärd.

Till **Exkursionspunkt 3** tog vi bussen. Där väntade mycket grova 110 åriga kustgranar och sitkagranar. Den grövsta kustgranen, med dubbeltopp, mättes för några år sedan, 16 m³.

I Danmark pratar man täckningsbidrag medan vi i Sverige nästan enbart pratar om tillväxt i m³/ha. Det är pengarna vi blir rika på, inte antalet m³. Kustgran växer otroligt många m³ men ger ett dåligt virke där man nästa kan spika med en knuten näve. Trots det blir det ett relativt bra täckningsbidrag vid odling av kustgran även i Danmark.

VD Nils Bjerg visar stora granar Foto: A. Strandh.

Sitkagran får lätt lusproblem. En filosofi är att sitkan planteras och slutavverkas utan någon gallring. Sitkagranens barr är mycket stickiga och vassa. Det har gjort att enda stället på Skjoldenæsholm där rönn och sälj kan växa fritt.

I Danmark saknas allemansrättens frihet. Där får man bara gå på vägar (inte alla mindre skogsbilvägar) och i dess direkta närhet.

På Skjoldenæsholm växer lite ask. Den är antingen vit eller röd i kärnan. Den med vit kärna är den attraktivaste och betalas med upp till 2000 Dkr/m³.

Bredvid bussen stod en liten grupp med pearly gröna träd. Det var klippta thujor av sorten *Thuja stardidis*. Den sorten är stabil men svår att etablera. Dessa thujor klipps varje år och ger 7 kr netto per kg ris. Det är ett relativt lätt ris så det går åt en hel del arbete.

Diskussionen på den här exkursionspunkten avslutades med att Poul berättade att hybridlärk gärna blandas in i luckor aldrig i rena bestånd. Då rekommenderar han hybridlärk med proveniens Holbeck, den växer rakt och fint dvs. har en smal genetik. En grundmodell som finns säger 1 lärk och 2 douglasgranar.

Till **exkursionspunkt 4** var det ytterligare några hundra meter med bussen. Här möttes vi av storbladig buxbom, blå cypress och av fika. Både blå cypress och storbladig buxbom säljs som ris till jul. Blå cypress fick vi inte mycket information om med den storbladiga buxbomen berättades det om. Den håller bra under tre veckor i plastpåse så hela logistikkedjan måste vara inbokad och fungera ända fram till kunden. Nettot är i detta fallet 30 kr/kg till odlaren. För att få fram fint ris utan en massa vegetationskonkurrens har de ett mycket välbalanserat ljusinsläpp från skärmträd. I detta fall består skärmen av en nästan metergrov ek med tillhörande stor krona. Eken flankeras av ett antal mindre alar.

Poul Norup visade oss klipptekniken. Foto: A. Strandh

Den vackra golfbanan passerade vi för att nå **exkursionspunkt 5**. Där möttes vi av en ytterst tät föryngring. På ytan planterades 1962 sitka, douglas och kustgran. Det beståndet var ostabilt och kalavverkades 1996. Efter högläggning planterades 3 500 plantor, 25 % rödgran och 75 % douglas. Idag är det som en 5 meter hög vägg med knappt 100 000 barrträd/ha. Inne bland dessa konkurrerande granar står några hundra 7 meter långa björkar och piskar på. Poul berättade att nästa åtgärd, röjning, låter vänta många år på sig. Vi svenska var tämligen överens om att björkarna måste ner nu för att skona de längsta granarna.

Mycket tät barrföryngning

Foto: A. Strandh

På vägen till nästa attraktion passerade vi en nyröjd lärkföryngning. Om den berättades det att de idag ogärna planterar lärk, underförstått hybridlärk. Den är mycket svår att torka och dessutom försämrar den marken mer än kustgran. Douglas vrider sig inte efter sågning. Ska

det vara lärk ska en föryngras naturligt. I en sidodiskussion här kom det fram att en förkultur av al ger både rakare och bättre kvalitet på bok som planteras under. Dessutom hindras ogräs.

100 meter bort visades vi nyplanterade, augusti 2007, och inhägnade ekplantor. Marken har i år frästs, markberetts, roundupbesprutats och planterats. Plantorna har kostat 2,8 dkr styck + plantering. Bidrag har utgått med ca 15 000 per ha. Det räckte i princip till 2 800 pl. Här planterades 6 000 pl./ha. Kommande april ska det besprutas med ytterligare en omgång roundup och MCPA. Framtida skötsel av ytan är förutbestämd. Vid två meters höjd ska pil, sälg och björk röjas bort. Därefter kommer veduttag att ske vartannat år till höjden är 10-12 meter. Då ska första gallringen ske.

Poul visar nyplanterad ek, 6000/ha Foto: A. Strandh

På väg till dagens sista exkursionspunkt passerade vi ett antal mycket fina stugor som Skjoldenæsholm hyr ut på heltid. Kallhyran är 8 000 dkr/mån. Då undrade någon givetvis varför de inte bygger fler och håvar in pengarna. Ja, för det första har de inte tillstånd och kommer inte att få heller. För det andra kostar de 3 000 000 dkr att bygga. Affären framstår då inte som god.

Exkursionspunkt 6 var en rörande syn. Den gamle ägarens minnessten på en liten kulle omgiven av 24 olika barrträdsarter. Henri Bruun de Neergaard 1875-1935. Träden planterades 1936 och vissa har vuxit till ordentligt

Hela den svenska flocken av skogsmän och kvinnor framför en douglasgran. Den rymmer ungefär 16 m³ om diametern är 1,1 m och höjden 35 m.

Efter denna fina och intressanta dag med danskt skogsbruk tackade ordförande Adolf Fredrik Rappe Poul och Nils med varsin present.

Sedan bar det av tillbaka till Skjoldenæsholm slott där vi hämtade ut vår packning och samlades vid bussen.

Där överraskades vi alla av Mats på höjdens mycket säregna lilla pjäs som tack till de oerhört duktiga arrangörerna av resan; Adolf Fredrik Rappe, Rune Ahlander och Cecilia Malmqvist.

Bussresan hem gick inte spikrakt utan det blev en liten standardavstickare till en mycket välbesökt liten butik innan vi lämnade Danmark. Det gjorde att alla kunde känna en total tillfredsställelse.

Mats på Höjdens unika tack till researrangörerna; Adolf Fredrik Rappe, Rune Ahlander och Cecilia Malmqvist

Målet med resan var uppnått på bästa sätt och tiden hem fördrevs med diverse konversationen och gamla historier.

Jag vill rikta mitt största tack till alla som var med och förgyllde resan och särdeles till researrangörerna som slitit hårt för att foga samman allt till ett lyckat schema. Jag kommer att för evigt med glädje delta i Smålands Skogsvårdsförbund.

Författare och tillika mycket nöjd resedeltagare:

Anders Strandh

anders.strandh@gmail.com

0730-53 99 86

Till sist kommer här det utlovade receptet till Anita Brunberg. Ni andra kan se det som en bonus.

Björksavsvin

5 hg russin hackades och koktes i 3 liter sav. Det blandades i dammejan med 6 liter sav, 3 citroner (saft och skal), 20 hg socker, 3 gram jästnärsalt och 1 gram vinjäst.

Jäste en vecka. Silade bort substansen. Jäste ytterligare 5-6 veckor. Vinet blev ej sött nog så jag kokte 1 kg socker med 7 dl vatten och satte till. Jäste ytterligare några veckor.

Dekanterade bort den döda jästen ett par gånger och avslutade med partymans fantomklarmedel. Buteljerade. Smakade vettigt då men efter 3 månader var det klart bättre. 6 mån efter var det fantastisk gott. Nu 12 månader senare är det gudomligt. Perfekt som sött dessertvin. Mycket nöje.